

AARDRIJKSKUNDE

DERBY DER LAGE LANDEN 2009

Opgavenboekje

augustus 2009

Colofon

Auteurs voor De Vlaamse Gemeenschap

Lieselot Vandenhoute

Hans Maricou

Jef Paternoster

Eindredacteur: Hugo Miguet

Auteurs voor Nederland

Evelien Herps

Rob Adriaens

Eindredacteur: Bruno van Erp Taalman Kip

Vormgeving en lay-out: afdeling MMS, Cito; unit CE:- Rita Kleise

Opgave 1 – Migratie op mondiale schaal

Gebruik het Bronnenboekje bij deze opgaven.

2p **1** Geef, afgezien van verschillen in aantallen migranten, twee verschillen tussen het huidige mondiale migratiepatroon en mondiale migratiepatronen van vóór de Tweede Wereldoorlog.

Een land dat niet gemakkelijk is in te delen als ‘herkomstland’ of ‘bestemmingsland’ voor migranten is Mexico.

2p **2** Beredeneer waarom Mexico zowel een bestemmingsland als een herkomstland is.

Landen als Wit-Rusland en Oekraïne zijn landen met een vertrekoverschot, maar hebben wel een hoog percentage immigranten ten opzichte van de totale bevolking.

2p **3** Leg uit hoe deze schijnbare tegenstrijdigheid is ontstaan.

Een andere schijnbare tegenstrijdigheid in de bronnen 2 en 3 heeft betrekking op het land Tsjaad.

2p **4** Beschrijf aan de hand van de bronnen 2 en 3 deze schijnbare tegenstrijdigheid met betrekking tot Tsjaad en geef er de oorzaak van. Gebruik de atlas om informatie over Tsjaad te vinden.

2p **5** Beredeneer dat voor een arm land als Tsjaad zowel immigratie als emigratie negatieve effecten kan hebben.

In bron 3 worden vier landen weergegeven die een langere en een andere migratiegeschiedenis hebben dan de meeste andere landen op die kaart.

2p **6a** Welke vier landen zijn dat?

1p **6b** Geef een reden voor de langere migratiegeschiedenis van deze vier landen.

1p **6c** Geef een reden voor de andere migratiegeschiedenis van deze vier landen.

Opgave 2 – Aardgas

Gebruik het Bronnenboekje bij deze opgaven.

- 1p **1** In welk deel van Rusland wordt het merendeel van het aardgas dat we in Europa gebruiken gewonnen?
- 1p **2a** Op welke andere manier dan via pijpleidingen en in welke andere vorm kan aardgas over grote afstanden getransporteerd worden?
- 1p **2b** Welk voordeel heeft het transport van gas in deze andere vorm?
- Uit het artikel in bron 1 blijkt dat Oekraïne de Russische gasuitvoer boycot. Polen ondervond veel hinder na de sluiting van de gasleiding.
- 2p **3a** Geef vier andere landen die veel problemen kregen na het sluiten van de gasleiding.
- 1p **3b** Leg uit waarom juist deze landen veel hinder ondervonden.
- 1p **4** Waarom ondervonden de West-Europese landen minder hinder van het afsluiten van de Russische gastoevoer?

Het pijpleidingennet in Siberië

Werken in Siberië is erg moeilijk en de noodzakelijke arbeidskrachten worden vaak gedwongen om in deze gebieden te gaan werken of worden er naar toe gelokt door hoge lonen en premies.

Gas- en oliepijpleidingen worden doorgaans bovengronds aangelegd en het pijpleidingennet zorgt er voor heel wat milieuvervuiling.

Er ontstaan veel olielekken doordat bij de aanleg ervan onvoldoende rekening gehouden werd met de fysische omstandigheden en doordat de leidingen nauwelijks onderhouden worden.

- 2p **5a** Geef twee redenen waarom men weinig personeel kan vinden om te gaan werken aan de aanleg van pijpleidingen in Siberië.
- 2p **5b** Geef twee oorzaken van het voorkomen van zoveel lekken in het pijpleidingennetwerk in Siberië.
- 1p **5c** Waarom worden pijpleidingen in een gebied als Siberië bovengronds aangelegd?

Opgave 3 – Landbouwgrond in Afrika

Gebruik het Bronnenboekje bij deze opgaven.

Op het eerste gezicht lijkt er op basis van bron 1 meer dan genoeg geschikte landbouwgrond in Afrika te zijn. Als je het wat nauwkeuriger bekijkt, blijkt dit toch iets genuanceerder te liggen. Er zijn namelijk ook andere zaken dan landbouw die ruimte in beslag nemen. Zo wordt in de tropische zone van Centraal-Afrika slechts een klein gedeelte van de geschikte grond gebruikt als landbouwgrond.

- 1p **1** Hoe wordt de overige ruimte in deze landschapszone vooral gevuld?
- Van de potentieel geschikte grond in tropisch Centraal-Afrika is een groot deel slechts marginaal geschikt als landbouwgrond.
- 2p **2** Leg uit waardoor veel tropische bodems slechts matig geschikt zijn als landbouwgrond.
- In tropisch West-Afrika is een veel groter deel van de potentieel geschikte landbouwgrond in gebruik dan in tropisch Centraal-Afrika.
- 1p **3** Geef hiervoor de demografische oorzaak.
- 3p **4** Beredeneer met behulp van bron 1 dat de semi-aride zone in het noorden van Afrika (de Sahel) erg gevoelig is voor landdegradatie.
- Het toepassen van irrigatie kan de productiviteit van de landbouwgronden in Noord-Afrika verhogen. Irrigatie zonder drainage kan echter ook leiden tot verzilting.
- 2p **5** Leg uit hoe verzilting kan ontstaan als gevolg van irrigatie zonder drainage.
- 1p **6a** In welke landschapszone (bron 1) is geen sprake van duurzaam landgebruik?
- 1p **6b** Welke factor maakt het moeilijk om in deze zone tot duurzaam landgebruik te komen?
- In Afrikaanse landen als de Democratische Republiek Kongo, Gabon, Nigeria en Angola is de voedselproductie per inwoner in de periode 1992-2004 afgenomen.
- 2p **7** Geef twee oorzaken voor deze afname.

Opgave 4 – Landschappen en geologische structuren in Nederland en België

Gebruik het Bronnenboekje bij deze opgaven.

In de voorlaatste ijstijd zijn verschillende landschapsvormen ontstaan in Midden-Nederland. Deze landschapsvormen kennen tegenwoordig elk een andere landgebruik.

Gebruik bij de volgende opgaven de Grote Bosatlas.

- 2p **1a** Geef een korte beschrijving van de glaciële bekkens. Ga in je antwoord in op
- het reliëf
 - en het bodemgebruik
- 2p **1b** Geef een korte beschrijving van de stuwwallen. Ga in je antwoord in op
- het reliëf
 - en het bodemgebruik
- 2p **1c** Geef aan waarom voor het betreffende bodemgebruik is gekozen
- op de stuwwallen
 - en in de glaciële bekkens
- 1p **1d** Hoe heeft het Saale-glaciaal de stroomrichting van Maas en Rijn in Centraal-Nederland beïnvloed?

Maak gebruik van bron 2 (losse bijlage) en bron 3 en de atlassen.

Wat betreft geologie, geomorfologie (landschapsvormen) en landschappen zijn er grote verschillen tussen België en Nederland.

- 1p **2a** Welk verschil in geologische ouderdom bestaat er tussen de gesteentelagen in België en de gesteentelagen in Nederland?
- 2p **2b** Geef twee geologische series (geologische tijdvakken of periodes) die grensoverschrijdend voorkomen in België en Nederland.
- Tussen het zuiden van België enerzijds en het noorden van België en Nederland anderzijds bestaat een belangrijk verschil in geologische structuur.
- 2p **2c** Welk verschil is dat?
- 2p **2d** Waar in België komen de oudste gesteenten aan de oppervlakte voor? En waar in Nederland?
- 2p **2e** Vergelijk het verval / verhang van de Nederlandse Maas met het verval / verhang van de Belgische Ourthe en Amblève.
- 2p **2f** Welke gevolgen hebben de verschillen in het verval / verhang van rivieren voor de vorming van het landschap in Nederland en in Hoog-België?

Opgave 5 – Geopolitiek getouwtrek om aardgas en aardolie

Gebruik het Bronnenboekje en de bijbehorende bijlage bij deze opgaven.

Geopolitiek getouwtrek om aardgas en aardolie uit Centraal-Azië en Rusland

De Kaspische Zee is een dalingsgebied, waar rivieren als de Wolga (Rusland), de Oeral (Kazachstan) en de Kura (Azerbeidzjan) in uitmonden. In dergelijke gebieden zijn vaak de juiste omstandigheden aanwezig voor de vorming van aardolie of aardgas. Olie en gas ontstaan uit plankton en/of plantaardig materiaal dat onder grote druk in de ondergrond komt te staan.

Olie en gas migreren dan richting het aardoppervlak. Alleen onder de juiste geologische omstandigheden worden olie en gas in de ondergrond vastgehouden.

- 3p **1** Geef ten minste drie geologische voorwaarden waaraan de ondergrond moet voldoen om voorraden van aardolie en aardgas vast te houden.

Rondom de Kaspische Zee bevinden zich grote olie- en gasvoorraden. Naast Rusland proberen verschillende andere grootmachten toegang te krijgen tot deze voorraden.

- 1p **2** Welke vier andere grootmachten zijn volgens de bronnen actief om de Kaspische olie- en gasvoorraden te bemachtigen?

Verschillende ontwikkelingen hebben er toe geleid dat sinds 1990 het geopolitieke spel om de Kaspische Zeevoorraden is geïntensiveerd.

- 2p **3** Geef zowel de belangrijkste politieke oorzaak als de belangrijkste economische oorzaak voor de intensivering van het geopolitieke spel rondom de Kaspische Zeevoorraden vanaf 1990.

Een aantal pijpleidingen loopt van de Kaspische Zee naar het westen, van Azerbeidzjan via Georgië naar Turkije. De landen die investeren in deze pijpleidingen kiezen er bij deze westelijke route bewust voor om enkele landen te mijden.

- 3p **4** Noteer de drie landen die met deze pijpleidingen worden gemeden. Geef aan waarom de investeerders deze landen willen mijden.

Rusland heeft zelf aanzienlijke aardgasvoorraden. Toch heeft Rusland contracten afgesloten met Turkmenistan om het aardgas uit dat land te kopen.

- 2p **5** Geef een economisch voordeel hiervan voor Rusland.

Rusland en de EU hebben plannen opgesteld voor de aanleg van een pijpleiding door de Finse Golf en de Oostzee. Deze plannen worden tegenwoordig door de EU anders beoordeeld dan voor 2004.

- 2p **6** Geef een uitleg voor deze andere beoordeling.

- 1p **7** Welk voordeel biedt de aanleg van de pijpleiding door de Oostzee voor Rusland?

Opgave 6 – Piraterij voor de Somalische kust

Gebruik het Bronnenboekje en de atlassen bij deze opgaven.

In onderstaande tabel wordt een aantal sterktes en zwaktes in de economische situatie van Somalië weergegeven.

- 2p **1a** Schrijf de letters a tot en met d uit onderstaand schema op je antwoordblad en noteer achter elke letter een sterkte/zwakte. Gebruik hiervoor je atlassen.

Economische situatie van Somalië

STERKTES	ZWAKTES
– ligging aan kust	– droogte- woestijngebieden
– a ...	– c ...
– b ...	– d...

- 3p **1b** Geef met behulp van bron 1 en 2 drie oorzaken waarom juist voor de kust van Somalië veel schepen gekaapt worden.

De wereldeconomie heeft veel baat bij een veilige Somalische kust en Golf van Aden.

- 2p **2** Geef met behulp van de Grote Bosatlas aan waarom de wateren rond Somalië zo druk bevaren worden.

In april 2009 werd het baggerschip *Pompeï* gekaapt door Somalische piraten. Baggerschepen moeten dikwijls van de ene kant van de wereld naar de andere kant.

- 2p **3** Teken de route van de *Pompeï* in op de wereldkaart in de bijlage.

- 1p **4a** Beschrijf aan de hand van bron 4 het verschil in spreiding tussen de kapingen van 2008 en 2009.

- 1p **4b** Waarom is de spreiding van de kapingen in 2009 veranderd ten opzichte van 2008?

Niet alleen nabij Somalië komt piraterij voor.

- 2p **5a** Benoem nauwkeurig twee andere zeestraten of zeeën op aarde waar de kans op piraterij hoog is.

- 2p **5b** Geef twee argumenten voor je keuze voor deze zeeën of zeestraten.

Uitspraak: “De piraterij voor de kust van Somalië is onder andere een gevolg van globalisering”.

- 2p **6** Geef twee passages uit de bronnen waaruit de juistheid van deze uitspraak blijkt.

Het baggerschip de *L'Aigle* (een splijtbak om zand te storten) van de Jan De Nul Group werd in 2005 gebouwd in Tianjin Xinhe (China).

De bemanning komt voornamelijk uit België. Het schip werd ingezet voor baggerwerken in de Verenigde Arabische Emiraten.

- 1p **7a** Wat is waarschijnlijk de belangrijkste reden geweest om dit baggerschip in China te laten bouwen en niet in België?

- 1p **7b** Waarom is de bemanning van het baggerschip Belgisch/Nederlands en niet Chinees of Arabisch?

Baggerschepen worden in de Verenigde Arabische Emiraten ingezet om een aantal grote bouwprojecten mee uit te voeren, bijvoorbeeld het Palmeneiland (bron 5).

- 1p **7c** Waarom vinden sinds een aantal jaren deze bouwprojecten in de oliestaten plaats?